

BYGG GOLV, VÄGGAR OCH TAK

Häng med i vår
Trädgårdsskola
Del 3

1

PLANERA

Rita och
samla idéer

2

FUNKTION

Entré och andra
praktiska
saker

3

BYGG RUM

Golv, väggar
och tak

4

VÄXTER

Fint från vår
till höst

5

INRED

Njutning och
blickfång

Bygg trädgårdens rum

En trivsamt trädgård är som ett stabilt hus, det kräver både golv, väggar och tak. I del två av Trädgårdsskolan tipsar vår expert Susanne Andersson hur du ska tänka, oavsett om din trädgård är gammal eller ny.

AV SUSANNE ANDERSSON OCH KERSTI BYSTRÖM
FOTO ANNE-CHARLOTTE ANDERSSON OCH ESTER SORRI

Vill du att din trädgård ska vara en öppen yta med stor gräsmatta för lek och bollspel? Eller drömmer du om en trädgård med flera rum som inte går att överblicka med ett enda ögonkast? Eller kanske både och?

Inget är rätt eller fel men de flesta vill ändå ha en känsla av att vara omhuldade och trygga i sin trädgård, säger trädgårdsdesigner Susanne Andersson.

I del tre i vår serie tipsar Susanne Andersson om hur du kan planera din trädgård för att få den att kännas ombonad och trivsamt. Hon menar att trädgården ofta blir mysigare om den delas upp i flera rum.

Ett tips är att se trädgården som sitt hem där

olika rum har olika funktioner, till och med olika stilar. Det kan finnas ett lite större rum för samvaro, öppna grönytor för lek och rum för vila, en privat oas. Dessutom är det praktiskt med ett rum där man kan förvara jordsäckar och kompost, ungefär som man har en plats inomhus för att stuva undan sådant som man inte vill ha framme.

Grunden för att få en trivsamt trädgård är att tänka väggar, golv och tak, som när man bygger ett hus. Golvet ska kännas skönt och stadigt under fötterna oavsett material. Väggarna ska skydda mot vind, insyn och ge känslan av att ryggen är täckt. Och taket ska ge sittplatsen en ombonad känsla och skydda mot sol och ibland även mot regn.

SÅ PLANERAR DU FÖR TRÄDGÅRDENS...

...GOLV

Mjukt, stramt, lättskött, lekvänligt, lantligt eller modernt. Trädgårdens golv ger olika känsla beroende på vad du väljer.

Har din trädgård begåvats med berg i dagen? Grattis! Då har du ett lättskött golv som kanske bara behöver spolas av med högttrycksvatten eller borstas med piassavakvasten om våren. Om du inte vill ha kvar mossan förstås.

Här är några andra alternativ:

FÖRE En grundskiss är alltid utgångspunkten. Skissa dig sedan fram till olika lösningar, innan du bestämmer dig.

EFTER

Här har grunddragen markerats, yttreväggar (häckar och spaljé) och golv (gräsmatta). Andra växter ritas in i nästa del av Trädgårdsskolan.

GRÄS

Gräsmatta hör till det vanligaste golvet av många skäl. Framför allt är det enkelt och relativt billigt att anlägga, i alla fall om man sår från frö.

En del planerar också för gräs, eftersom de kanske inte alltid tänker på andra alternativ. Dessutom tänker man att gräs är lättskött... Men gräs kräver faktiskt en del jobb, eftersom det förutom klippning ska vertikalskäras, kantklippas, kalkas, toppdressas, gödslas, krattas och rensas från ogräs, allt beroende på din ambitionsnivå. Vill du ha en lättskött trädgård kan det vara klokt att endast ha gräs i en del av trädgården.

Sköt om gräsmattan
Läs på sid 90

GRUS

Lösa småstenar är enklare att lägga än sten, skiffer och betong men kräver ändå en del underarbete. Måste rensas från ogräs och ibland även krattas. Småsten kan vara grus (makadam) som kommer från sprängt berg, eller natursingel (gårdssingel) som fått sin runda form av istiden.

Inhemsk makadam kommer oftast från sprängt berg och kan bestå av granit, gnejs eller kvarsit.

BETONG STEN OCH MARKTEGEL

Att välja ett hårt underlag som sten, skiffer och betong kräver en del underarbete men är å andra sidan underhållsfritt bortsett från ogräs som gärna dyker upp i skarvarna mellan stenar och plattor.

Några enstaka trampstenar kan räcka för att få en vacker och praktisk gångväg.

TRÄTRALL

Att lägga trätrall passar den som vill ha det torrt om fötterna eftersom trä torkar snabbt efter regn. Dessutom kräver trallen minimalt med jobb om man avstår från att olja in träet och i stället lär sig uppskatta den gråa patinan. Det finns flera alternativ till furu, till exempel lärkträ och ceder.

Trätrallar kan också läggas som gångar och skapar då bryggkänsla i trädgården. Gångarna kan bli extra fina om de får sväva över en bädd med vackra stenar – och kanske till och med dold belysning.

Lärkträ och ceder
För dig som vill ha ett lättskött alternativ till furu.

SÅ PLANERAR DU FÖR TRÄDGÅRDENS...

...VÄGGAR

Trädgården behöver både ytterväggar och innerväggar för att bli trivsamt. En eller flera **yterväggar** ramar in trädgården och gör den mer ombonad, oavsett om den är nyanlagd eller redan uppvuxen. Vägg skyddar också mot insyn från grannar och förbipasserande och dämpar ljud från trafiken. En ytervägg mot norr skyddar också mot kyliga vindar.

Trädgården behöver även, liksom ett hus, **innerväggar** som skapar rum. Kanske ett litet rum med plats för en enda vilstol och ett litet bord, ett större för umgänge, ett annat för lek och studsmatta, där det liksom i barnens lekrum kan få vara lite stökigt.

En typisk innervägg är den klassiska bersån men innerväggar kan också bestå av något enkelt som stadiga perenner, bambupinnar med ettåriga luktärter eller några rader med krukor.

Innerväggarna behöver inte vara täckande. Ibland räcker det med en

luftig vägg för att skapa rumskänsla. En stålvej, där humlen får växa fritt mellan två stolpar, kan räcka. Eller sittbänk eller en rad med vackra större stenar.

En spalje där ribborna ligger på tvären ger ett modernt och ombonat intryck.

PLANK, SPALJÉ OCH STAKET

Plank och spalje av trä eller bambu? Staket av trä eller järn? Valen är många.

Plank. Skärmar av effektivt och dämpar mot buller. Kräver i regel bygglov, hör efter med din kommun.

Spalje. Ger ett luftigare och nättare intryck än ett plank. Med klättrväxter kan spaljen få samma insynsskydd, i alla fall under våren, sommaren och hösten. Väljer du murgröna förblir spaljen grön året om.

Kom ihåg att bygglov krävs om spaljen är högre än 110 cm och tätare än 50 procent luftgenomsläpp eller står närmare än 4,5 meter från tomtrönsen. (Generella normer, kolla alltid med din kommun.)

Staket. Ger också tydlig rumskänsla men ger inte samma skydd mot insyn. Staket som är högst 110 cm kräver inget bygglov.

En spalje av bambu skapar en fin avskärmning.

GÖR BAMBU-SPALJÉN SÅ HÄR:

» Bygg en ram av virke, stängd nedtill och öppen upptill. Fyll på uppifrån med bambupinnar. Nästa år fyller du på med nya, och tar bort de som har brutits av.

En berså av bambu är ett alternativ till den klassiska syrenbersån.

HÄCKAR OCH BUSKAR

Utbudet är stort. Besök en handelsträdgård och fundera på vad som passar din trädgård. Fundera också på hur mycket jobb du vill ha med att sköta om häcken. Att hålla en stram ligusterhäck välansad kräver mer tid än att låta en syrenhäck växa fritt.

Fördelen med ligusterhäck är å andra sidan att du får en vintergrön häck, alltså en tydlig ytervägg även på vintern.

Hur hög häcken och buskarna ska vara beror naturligtvis på behov, ekonomi – och tålmod. Färdigvuxna häckar är självklart dyrare än om du planterar små plantor som kan behöva flera år innan de ger insynskydd och rumskänsla.

EXEMPEL PÅ HÄCKAR OCH BUSKAR:

Vintergrön häck: idegran, tuja, liguster, rodo-dendron.
+ Gröna året om, tydlig inramning, ser prydligt ut om de är välklippta.
– En del kräver regelbunden klippning.

Blommande: häggmispele, rönnspirea, doftschersmin och bondsyren:
+ Lättskötta, behöver inte formklippas, god doft, vacker blomning, rotskott kan lätt klippas ner med gräsklippare.
– Saknar grönska på vintern.

MURAR

Vad är vackrare än en gammal stengårdsgård? Ett alternativ är gabioner, stålburar som fylls med sten. **Gabioner** har tidigare mest använts vid vägbyggen men börjar bli allt vanligare, framför allt på tomter med nybyggda hus.

Att återanvända sprängsten är ett miljövänligt alternativ till att köra i väg sten på lastbil.

Gabioner kan även fyllas med runda stenar. Oavsett vad stålburarna fylls med blir resultatet stabilt och garanterat underhållsfritt förutom att du kanske måste handrensa dem från nedfallande löv.

Gabioner kan fyllas med t ex sten av granit, kalksten eller sandsten.

RABATT

Ibland önskar man att trädgården ska ha en inramning – och fri sikt, speciellt om trädgården övergår i en allmänning med utsikt över grön skog, vacker äng eller ett glittrande vatten. En vacker perennrabatt kan i så fall få uppdraget att bilda en slags ytervägg för att markera var trädgården tar slut.

Fin i rabatten är röd solhatt, Echinacea.

...TAK

Efter att väggar och golv är läge att tänka på trädgårdens tak. Fundera på om du vill ha ett riktigt tak eller räcker det med enbart känslan av tak? **Naturens eget tak** är förstås lövträdens kronor som har en speciell förmåga att sila solens strålar. Vackra träd som ger takkänsla är klassisk ek, valnöt med flikiga blad och katsura med hjärtformade.

Ett alternativ till träd är att bygga en **pergola**. Det ger mycket takkänsla men knappast något skydd mot regn, om det inte beläggs med plast eller glas. Tätheten mellan ribborna får bestämma hur mycket sol som släpps igenom. Med klättrande växter som humle, klematis, vindruva eller murgröna, ger pergolataket en än mer ombonad känsla.

Pergolataket kan också få ett flexibelt tak med ett tyg, uppsträckt av vajrar i sydda kanaler, som dras undan när man önskar full sol.

Andra tak kan vara markis eller segelduk.

Solskydd Läs mer på sid 38.

Pergolans takbalkar ger endast en känsla av tak. Med plast eller glas skyddar pergolataket även mot regn.